ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Պատմության
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Ֆ.Վ.Մովսիսյան /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № 7

« 20 » դեկտեմբերի, 2023 թ.

Պ/Բ-009- ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ 011401.00.6 Մասնագիտական մանկավարժություն / Պատմություն
/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ 011401.18.6 Պատմություն
/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ բակալավր
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ պատմության
/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝ առկա /հեռակա/
/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ առկա առաջին, առաջին կիսամյակ
հեռակա առաջին, 1-ին կիսամյակ

Դասախոս(ներ) ՝ Արթուր Տիգրանի Մելիքյան
/անուն, ազգանուն/

էլ. հասցե arthurmelikyan@rambler.ru

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում 3
2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները 3
3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները 4
4. Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները ....
5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների ....
6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը ....
7. Ուսումնական աշխատանքները տեսակները ....
8. Դասավանդման մեթոդներ..... ...
9. Ուսումնառության մեթոդները ....
10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը ....
11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ.....
12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ..... ...
    12.1 Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ ...
    12.2 Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ..... ...
    12.3 Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ..... ...
    12.4 Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ ....
13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում..... ...
14. Գնահատում..... ...
    14.1 Ուսանողների գիտելիքների ստուգում..... ...
    14.2 Հարցաշար..... ...
    14.3 Գնահատման չափանիշներ..... ...
15. Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ..... ...

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում[1].

«Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն» դասընթացը կարևորվում է պատմագիտության բնագավառում մասնագետների պատրաստման գործընթացում, ներառված է «Պատմություն» կրթական ծրագրի ուսումնական պլանի «Հատուկ մասնագիտական» կրթամասում: §Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն¦ առարկան դասավանդվում է ուսումնառության առաջին տարում: Դասընթացը թեմատիկ առումով բաղկացած է երեք մասից. 1. Հայկական լեռնաշխարհի բնաշխարհագրական և կլիմայական նկարագիրը, 2. Ք.ա. 2-1 հազարամյակներում Հայկական լեռնաշխարհի տարածքում ձևավորված հնագույն վարչա-քաղաքական միավորները, 3. Պատմական Մեծ Հայքի ներքին վարչաքաղաքական բաժանման համակարգը 1-5-րդ դ.դ., 4. Պատմական Հայաստանի վարչա-քաղաքական բաժանման համակարգը 5-17-րդ դդ: Սույն դասընթցի նպատակն է ուսանողին մանրամասնորեն ծանոթացնել Հայկական լեռնաշխարհի, նրա ֆիզիկո-աշխարհագրական և բնակլիմայական պայմանների, պատմական տարբեր ժամանակներում նրա տարածքում ձևավորված քաղաքական միավորների և նրանց ներքին վարչական բաժանումների հետ:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1.Դասընթացի նպատակն է.

- Բազմակողմանի պատկերացումներ տալ պատմագիտական գիտաճյուղերի շարքում Հայաստանի պատմական աշխարհագրության դերի, նրա որպես գիտաճյուղի ձևավորման, պատմաաշխարհագրական ուսումնասիրության բնույթի ու մեթոդաբանության վերաբերյալ:
- Տեսական գիտելիքներ տալ հայ ժողովրդի պատմական հայրենիքի սահմանների, լեռնագրության ու ջրագրության, պատմական տարբեր դարաշրջաններում գոյություն ունեցած վարչաքաղաքական միավորների, նրանց կառավարման համակարգերի, ներքին գավառական բաժանումների մասին:
- Համակարգված պատկերացում Պատմական Հայաստանի տարածքում օտար տիրապետությունների ընթացքում ավանդական վարչական համակարգերի այլափոխման, Պատմական Հայաստանի տարածքում կատարված էթնոժողովրդագրական տեղաշարժերի մասին:
- Ձևավորել Հայաստանի պատմական աշխարհագրության ընձեռնած տվյալները համակարգելու, տեսական վերլուծության ենթարկելու, սեփական դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություն:

2.2.Դասընթացի խնդիրներն են.

- Սովորեցնել «Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն» տեսական հիմքերը:
- Բացատրել Պատմական Հայաստանի տարածքում վարչաքաղաքական համակարգերի զարգացման օրինաչափությունները:
- Ձևավորել պատմաաշխարհագրական նյութի հետ աշխատելու և ձեռք բերված ինֆորմացիայի տարբեր ձևերը օգտագործելու, տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման ունակություն, տեղեկույթը կառավարելու, իր դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություններ,
- Ամրապնդել ուսանողների կողմից ձեռքբերված տեսական գիտելիքները գործնական իրավիճակային խնդիրներով:

---

[1] Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները

«Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների գիտելիքների և հմտությունների առկայությունը 022201.01.6 «պատմություն» մասնագիտության բակալավրի կրթական ծրագրում ուսուցանվող «Հայոց պատմություն» «Հին Արևելքի պատմություն» դասընթացներից:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը[2] և /կամ կոմպետենցիաները.

«Հաաստանի պատմական աշխարհագրություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

1. իմանա Հայաստանի պատմական աշխարհագրության տեսական հիմունքները,
2. իմանա Հայաստանի պատմական աշխարհագրության ուսումնասիրման մեթոդականհիմքերը,
3. կարողանա ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կիրառել գործնականում՝ պատմական իրողությունները հասկանալու, փաստերն ու երևույթները համեմատելու, պատմական տարբեր դարաշրջաններում գոյություն ունեցած վարչա-քաղաքական միավորների զարգացման փուլերն ու դրանց օրինաչափությունները համադրելու և համակողմանի գնահատելու, վերլուծելու, դիրքորոշումներ ձևակերպելու համար,
4. կարողանա համադրել անտիկ դարաշրջանում և միջնադարում գոյություն ունեցած հայկական պետականությունների վարչաքաղաքական համակարգերը, վեր հանել դրանց փոխակերպությունների առանձնահատկությունները,
5. կարողանա համակարգել Հայաստանի պատմական աշխարհագրության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքները, դրանք ենթարկել տեսական վերլուծության, փաստարկել սեփական դիրքորոշումը և կատարել ինքնուրույն հետևություններ,
6. կարողանա վերլուծել օտար տիրապետությունների ընթացքում Հայաստանի վարչական համակարգերի վերափոխությունների ընթացքը, ժողովրդագրական պատկերի փոփոխությունները,
7. կարողանա ձևավորել դիրքորոշումներ Հայաստանի պատմական աշխարհագրության հիմնախնդիրների նկատմամբ և կատարել դրանց հետազոտություն:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

<u>Ա)Ընդհանրական կոմպետենցիաներ</u>

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

<u>ԳԿ1</u> վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,
<u>ԳԿ4</u> մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,
<u>ԳԿ9</u> խնդիրների լուծում,
<u>ԳԿ10</u> որոշումների ընդունում:

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝

<u>ՀԳԿ1</u> գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,
<u>ՀԳԿ2</u> հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,
<u>ՀԳԿ3</u> սովորելու ունակություն,
<u>ՀԳԿ8</u> ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

<u>Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)</u>

<u>ԱԿ2</u> հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,
<u>ԱԿ4</u> ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,

---

[2] http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf
Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,
ԱԿ11 տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,
ԱԿ14 տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների[3].

«Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել պատմաբանի մասնագիտական գործունեության ընթացքում, էքսկուրսավարի աշխատանքում, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)		4 կրեդիտ/120 ժամ

Աշխատանքի տեսակը	ժամաքանակ	ժամաքանակ
Դասախոսություն		10
Գործնական աշխատանք		
Սեմինար պարապմունք		6
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք		104
Ընդամենը		120
Ստուգման ձևը՝ ստուգարք		

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները[4] .

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի

[3] Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

[4] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:

- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:
- **Սեմինար պարապմունքները** խմբային պարապմունքների հիմնական տեսակներից է, որի ընթացքում ուսանողը սովորում է բանավոր շարադրել նյութը, պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները: Սեմինարի ընթացքում ուսանողները քննարկում, պատասխանում են թեման, զեկույցները և ռեֆերատները, որոնք հանձնարարել է դասախոսը:

  Սեմինարին պատրաստվելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական և լրացուցիչ գրականություն տվյալ թեմայով: Գրականության ուսումնասիրությունից և համառոտագրումից հետո պետք է կազմել պլան՝ բանավոր պատասխանի համար, ապա մտածել ելույթի բովանդակությանհարցադրումների և պատասխանների մասին:

- **Լաբորատոր աշխատանքները** նպաստում են տեսական նյութի առավել լավ յուրացմանը և ամրապնդմանը: Լաբորատոր աշխատանքները նպատակ ունեն ամրապնդելու ուսումնասիրվող թեմաների տեսական դրույթները, ուսանողներին ուսուցանելու փորձարարական հետազոտությունների մեթոդները, հաղորդելու ինքնուրույն վերլուծության, տվյալների ամփոփման, լաբորատոր սարքավորումների, համակարգիչների, սարքերի, էլեկտրոնային ծրագրերի հետ աշխատելու փորձ և հմտություններ: Լաբորատոր աշխատանքն անցկացման համար ուսանողը պարտավոր է ուսումնասիրել թեմային վերաբերող տեսական նյութը (դասախոսություն, համապատասխան գրականություն) և փորձի, հետազոտության մեթոդոլոգիան:

  Դասախոսի հսկողությամբ ուսանողը իրականացնում է փորձը, հետազոտությունը, գրանցում է արդյունքները և կատարում (գրանցում) համապատասխան եզրա-կացություն

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

  Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են[5]՝
  - **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
  - **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործ-ընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսում-նասիրման և լուծման նպատակով:
  - **Էսսե** – արձակ ստեղծագործություն՝ քննադատության և լրագրության ժանրի որևէ խնդրի ազատ վերլուծություն:
  - **Կլոր սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:
  - **Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
  - **Նախագծերի մեթոդ** – ուսումնաճանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:
  - **Հարցի նախապատրաստման մոդել** –կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
  - **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
  - **Աշխատանքային տետր** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
  - **Զեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
  - **Հարցազրույց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

8. **Դասավանդման մեթոդներներն են՝**[6] հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր և այլք:

---

[5] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

[6] Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են**[7]՝ մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում….

[7] Ներկայացված են օրինակներ։ Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել։

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների[8].

Հ/հ	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարապմունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Հայկական լեռնաշխարհի բնակլիմայական պայմանները, լեռնագրությունը և ջրագրությունը	1				6
2.	Պատմական Հայաստանի վարչաքաղաքական պատկերը հնագույն ժամանակներից մինչև Ք. ա. 4-րդ դար	1				6
3.	Մեծ Հայք, Ծոփք, Փոքր Հայք և Կոմմագենե: Սահմանները, վարչա-քաղաքական համակարգը Ք. ա. 3-1-ին դ.դ.: Մեծ Հայքի վարչա-քաղաքական կառուցվածքը 1-4-րդ դ.դ.	2				7
4.	Այրարատ		1			6
5.	Բարձր Հայք, Տուրուբերան		1			6
6.	Ծոփք, Աղձնիք, Մոկք, Կորդուք		1			6
7.	Վասպուրական, Պարսկահայք		1			6
8.	Տայք, Գուգարք		1			6
9.	Ուտիք, Արցախ, Սյունիք, Փայտակարան		1			6
10.	Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը 428 թ. մինչև 591 թ.	1				6
11.	Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը 7-9-րդ դ. :	1				6
12.	Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը արաբական տիրապետության շրջանում					6
13.	Բագրատունյաց Հայաստանի սահմանները, բնակչությունը, վարչական բաժանման համակարգը	1				6

[8] Նման է օրացուցային պլանին

14.	Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը սելջուկյան և մոնղոլական տիրապետության ժամանակաշրջանում՝ 12-14-րդ դդ.	1				6
15.	Կիլիկիայի հայկական պետականության տարածքը, կառավարման համակարգը, վարչական բաժանումը, բնակչությունը	1				7
16.	Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը թուրքմենական տիրապետության դարաշրջանում	1				6
17.	Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը թուրք-պարսկական պատերազմների դարաշրջանում					6
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	**10**	**6**			104

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

հ/հ	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Հակոբյան Թ., Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն,	Երևան, 1968
2	Մովսիսյան Ա., Հայաստանը Մ.թ.ա. Երրորդ հազարամյակում	Երևան, 2004
3	Քոսյան Ա., Ղազարյան Ռ. և ուր. , Մ.թ.ա. XV դ. խեթական սեպագրական աղբյուրները Հայկական լեռնաշխարհի մասին,	Երևան, 2018
4	Քոսյան Ա., Մ.թ.ա. XIV դարի խեթա-հայասական միջպետական պայմանագրերը,	Երևան, 2016
5	Ղազարյան Ռ., Մուրսիլի II-ի «Տասնամյա» տարեգրությունը	Երևան, 2013
6	Ղազարյան Ռ., Հայասա. Քաղաքական և մշակութային պատմությունը	Երևան, 2009
7	Խաչատրյան Վ., Հայկական տեղանունները սեպագիր աղբյուրներում	Երևան, 2012
8.	Խաչատրյան Վ., Հայկական հնագույն տեղանունները	Երևան, 2018
9.	Г. Меликишвили, Урартские клинообразные надписи, Москва, 1960	Москва 1960
10.	Գրեկյան Ե. Հ., Բիայնիլի Ուրարտու Պետություն և հասարակություն, Երևան, 2016	Երևան, 2016

11.	Ցականյան Ռ. Ա., Զանգվածային վերաբնակեցումների քաղաքականությունը Ասորեստանում և Վանի Թագավորությունում (Ք.Ա. VIII-VII դդ.),ՄՄԱԵԺ, Հ. 29,	Երևան, 2014
12	Ցականյան Ռ. Ա., Էթնոքաղաքական տեղաշարժերը Մերձավոր Արեւելքում և Հայկական լեռնաշխարհում մ.թ.ա. VII-VI դդ.,	Երևան, 2018
12.	Խորիկյան Հ., Հայաստանը և Այսրկովկասը Աքեմենյան Պարսկաստանի վարչական բաժանումներում /պատմաաշխարհագրական ուսումնասիրություն/	Երևան, 2014
13.	Կրկյաշարյան Ս. Մ., Հին Հայաստանի պետական կառուցվածքը (Մ.թ.ա VI-մ.թ. IV դդ.)	Երևան, 2005
14.	Մանանդյան Հ., Քննական տեսություն հայ ժողովրդի պատմության, հ. Ա	Երևան, 1977
15.	Տիրացյան Գ., Երվանդյան Հայաստանի տարածքը (մ.թ.ա. VI- մ.թ.ա. III դ. վերջը), տե'ս Հայկազունիներ, էջ 463 – 482 :	Երևան, 2013,
16.	Էլչիբեկյան Ժ. Գ., Հայաստանը և Սելևկյանները,	Երևան 1979:
17.	Մարգարյան Ե., Հելլենիստական դարաշրջանի Կոմմագենեի և Ծոփքի պատմությունից, Լրաբեր հասարակական գիտություններտրի, թիվ 1, 2009, էջ 20 - 32:	Երևան 2009
18.	Երեմյան Ս. Հայաստանն ըստ «Աշխարհացոյցի»,	Երևան, 1963
19.	Հարությունյան Բ., Մեծ Հայքի վարչա-քաղաքական բաժանման համակարգն ըստ «Աշխարհացոյցի»,	Երևան, 2001
20	Ադոնց Ն., Հայաստանը Հուստինիանոսի դարաշրջանում,	Երևան, 1985
21.	Marciak M., Sophene, Gordyene, and Adiabene Three Regna Minora of Northern Mesopotamia Between East and West, Impact of Empire, Vol. 26,	Leiden, Boston 2017
22.	Մելիքյան Ա., Պարսկա-հռոմեական հակամարտության և Միսիխիսի պայմանագրով Հայաստանի դե յուրե բաժանման հարցի շուրջ, Վասն արդարության, թիվ 1 (56)	Երևան, 2006
23.	Մելիքյան, Մեծ Հայքի 276 թ. պարսկա-հռոմեական բաժանումը, Վասն արդարության, թիվ 2-3(65-66)	Երևան, 2008,
24.	Մելիքյան Ա., Սալմաստի ժայռաքանդակը,	Երևան,. 2016
25.	Հարությունյան Բ., Հայոց Արևելից կողմերի և Աղվանքի պատմության ու պատմական աշխարհագրության հարցեր,	Երևան, 2016
26.	Հակոբյան Ա., Արքայատոհմերն ու իշխանատոհմերը Բուն Աղվանքում եւ Հայոց Արեւելից կողմանքում Անտիկից մինչև ԺԳ դար,	Երևան, 2020

27.	Իսկանյան Վ., Հայ-բյուզանդական հարաբերությունները IV-VII դարերում,	Երևան, 1990
28.	Հայ ժողովրդի պատմություն ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., հ. 2	Երևան, 1984
29.	Մաթևոսյան Ռ., Բագրատունյաց Հայաստանի պետական կառուցվածքն ու վարչական կարգը	Երևան, 1990
30.	Հայ ժողովրդի պատմություն, ՀՀ ԳԱԱ հրատ, 2.	Երևան ---------
31.	Վարդանյան Վ., Վասպուրականի Արծրունյաց թագավորությունը	Երևան, 1969
32.	Հարությունյան Բ., Արծրունյաց իշխանական ընտանիքը հայոց պատմության մեջ	Երևան, 2016
33.	Կիրակոսյան Գ. Ե., Հայաստանը Լանկ-Թամուրի և թուրքմեն ցեղերի տիրապետության շրջանում	Երևան, 1997
34.	Միքայելյան Գ., Կիլիկիայի հայկական պետության պատմություն	Երևան, 2007
35.	Մութաֆյան Կ., Կիլիկիան կայսրությունների խաչմերուկներում	Երևան, 2001
36.	Սուքիասյան Ա., Կիլիկիայի հայկական պետության և իրավունքի պատմություն	Երևան, 1978
	Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)	
1.	Հայ ժողովրդի պատմություն ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., հ. 1	Երևան, 1971
2.	Սարգսյան Գ., Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանն ու Մովսես Խորենացին,	Երևան, 1966
3.	Հայ ժողովրդի պատմություն ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., հ. 3	Երևան, 1976
4.	Հարությունյան Բ., Մեծ Հայքի թագավորության հարավ-արևմտյան երկրամասերի վարչա-քաղաքական կացությունը III դ. վերջին և IV դ. սկզբին, Բանբեր Երևանի համալսարանի, 1982, թիվ 2	Երևան, 1982
5	Հարությունյան Բ., Մեծ Հայքի Վասպուրական աշխարհը ըստ «Աշխարհացոյց»-ի, «Բանբեր Երևանի համալսարանի», 1983, թիվ 3:	Երևան, 1983
6.	Հարությունյան Բ., Մեծ Հայքի Գուգարք աշխարհը ըստ «Աշխարհացոյց»-ի, Բանբեր Երևանի համալսարանի, 1977, թիվ 2: Խաղխաղ, «ՀՍՀ», հ.4, Երևան, 1978:	Երևան, 1978
	Հարությունյան Բ., Մեծ Հայքի թագավորության հյուսիս-արևելյան մարզերի վարչա-քաղաքական կացությունը 387-451 թթ., Բանբեր Երևանի համալսարանի, 1976, թիվ 2:	Երևան, 1976
	Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)	

14 Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

14.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Գրականություն[9]
1.	Հայկական լեռնաշխարհի բնակլիմայական պայմանները, լեռնագրությունը և ջրագրությունը	Հայկական լեռնաշխարհի ռելիեֆը, ջրագրությունը, կլիման, օգտակար հանածոները, բուսական և կենդանական աշխարհը	1	ՊԳ. 1
2.	Պատմական Հայաստանի վարչաքաղաքական պատկերը հնագույն ժամանակներից մինչև Ք. ա. 4-րդ դար	Հայկական լեռնաշխարհը հնդեվրոպական նախահայրենիք: Արատտան որպես Կուր-արքսյան մշակութային ընդհանրության հենքի վրա առաջացած վաղ հայկական պետականություն: Հայասա, Նաիրի, Էթիունի, Դայաենի, Արմե Շուբրիա: Վանի թագավորության սահմանները, վարչա-քաղաքական համակարգը: Հայաստանի վարչա-քաղաքական կառավարման համակարգը Երվանդունիների հայկական թագավորության և Աքեմենյան տիրապետության դարաշրջաններում. Մեծ Հայք, Փոքր Հայք	1	ՊԳ. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, ԼԳ 1
3.	Մեծ Հայքի, Ծոփքի, Փոքր Հայքի և Կոմմագենեի սահմանները, վարչա-քաղաքական համակարգը Ք. ա. 3-1-ին դ.դ.: Մեծ Հայքի վարչա-քաղաքական կառուցվածքը 1-4-րդ դ.դ.	Մեծ Հայքի սահմանները և կառավարման համակարգը Ք.ա. 3-րդ դ. վերջերին Արտաշես Ա-ի վարչական բարեփոխությունը: Հայաստանի ըստ աշխարհների և ըստ գավառների վարչական բաժանման համակարգերը: Հայ ավագանու աշխարհատեր և գավառակալ կատեգորիաները, նրանց դերը պետական կառավարման համակարգում: Ծոփքի թագավորության սահմանները, գավառական բաժանումը, կառավարման համակարգը: Փոքր Հայքի վարչական սահմանները, գավառները, կառավարման համակարգը: Կոմմագենեի թագավորության սահմանները և կառավարման համակարգը: Արշակունյաց Հայաստանի վարչա-քաղաքական կառուցվածքը:	2	ՊԳ 1, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 ԼԳ 1, 2

[9] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

4.	Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը 428 թ. մինչև 591 թ.	Հայաստանը Սասանյան տերության մարզպանությունը: Մարզպանական Հայաստանի սահմանները, կառավարման համակարգը, թեմական բաժանումը: Խոսրով 1-ի վարչական վերափոխությունը և Մարզպանական Հայաստանը: Հուստինիանոս Ա-ի ռազմավարչական վերաձևությունները Արևմտյան Հայաստանում	1	ՊԳ 20, 25, 26, 27, ԼԳ 1,
5.	Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը 7-9-րդ դ.	Հայաստանը նախարարապետության դարաշրջանում:	1	ՊԳ 1, 27, 28
6.	Բագրատունյաց Հայաստանի սահմանները, բնակչությունը, վարչական բաժանման համակարգը	Հայաստանի վարչա-քաղաքական դրությունը Բագրատունիների օրոք: Անի-Շիրակի, Վասպուրականի, Կարսի, Տաշիր-Զորագետի, Սյունիք թագավորությունները, Տարոնի, Գարդմանի, Տայքի իշխանությունները, Մանազկերտի, Դվինի, Խլաթի, Աղձնիքի ամիրայությունները: Հայաստանի թեմական բաժանման հմակարգը	1	ՊԳ. 1, 29, 30, 31, 32, ԼԳ 3
7.	Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը սելջուկյան և մոնղոլական տիրապետության ժամանակաշրջանում՝ 12-14-րդ դդ.	Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը սելջուկյան և մոնղոլական տիրապետության ժամանակաշրջանում՝ 12-14-րդ դդ.	1	ՊԳ. 1, 29, 30, 31, 32, ԼԳ 3
8.	Կիլիկիայի հայկական պետականության տարածքը, կառավարման համակարգը, վարչական բաժանումը, բնակչությունը	Կիլիկիայի հայկական պետականության տարածքը, կառավարման համակարգը, վարչական բաժանումը, բնակչությունը 11-14 –րդ դդ.	1	ՊԳ. 1, 29, 30, 31, 32, ԼԳ 3
9.	Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը թուրքմենական տիրապետության դարաշրջանում	Հայաստանի վարչա-քաղաքական դրությունը Ակկոյուլուների ու կարակոյուլուների տիրապետության շրջանում, Հայկական	1	ՊԳ 33, ԼԳ 3

		իշխանական տների վերականգնումը:		
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ		10	

15.2 Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Ստուգման ձևը	Գրականություն[10]
1	Այրարատ	Նահանգի ֆիզիկա-աշխարհագրական նկարագիրը, վարչական սահմանները, գավառական բաժանման համակարգը, գլխավոր ճանապարհները, խոշոր քաղաքներն ու բերդերը: Նահանգի նախարարական կազմը 4-11դ.դ., պատմամշակութային նշանավոր վայրերը:	1	Բանավոր հարցում	ՊԳ. 1, 18, 19, 21, 24, 28, ԼԳ 4
2	Բարձր Հայք, Տուրուբերան	Նահանգների ֆիզիկա-աշխարհագրական նկարագիրը, վարչական սահմանները, գավառական բաժանման համակարգը, գլխավոր ճանապարհները, խոշոր քաղաքներն ու բերդերը: Նահանգների նախարարական կազմը 4-11դ.դ., նրանց պատմամշակութային նշանավոր վայրերը:	1	Բանավոր հարցում	Պ.Գ. 1, 18, 19, 21, 24, 28, ԼԳ 4

[10] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

3	Ծոփք, Աղձնիք, Մոկք, Կորդուք	Նահանգների ֆիզիկա-աշխարհագրական նկարագիրը, վարչական սահմանները, գավառական բաժանման համակարգը, գլխավոր ճանապարհները, խոշոր քաղաքներն ու բերդերը: Նահանգների նախարարական կազմը 4-11դ.դ., նրանց պատմամշակութային նշանավոր վայրերը:	1	Բանավոր հարցում	ՊԳ. 1, 18, 19, 21, 24, 28, ԼԳ 4
4	Վասպուրական, Պարսկահայք	Վասպուրական և Տուրուբերան նահանգների ընդհանուր ֆիզիկա-աշխարհագրական նկարագիրը, վարչական սահմանները, գավառական բաժանման համակարգը, գլխավոր ճանապարհները, խոշոր քաղաքներն ու բերդերը: Նահանգների նախարարական կազմը 4-11դ.դ., նրանց պատմամշակութային նշանավոր վայրերը:	1	Բանավոր հարցում և թեստային աշխ.	ՊԳ. 1, 18, 19, 24, ԼԳ 5
5	Տայք, Գուգարք	Տայք և Գուգարք նահանգների ընդհանուր ֆիզիկա-աշխարհագրական նկարագիրը, վարչական սահմանները, գավառական բաժանման համակարգը, գլխավոր ճանապարհները, խոշոր քաղաքներն ու բերդերը: Նահանգների նախարարական կազմը 4-11դ.դ., նրանց պատմամշակութային նշանավոր վայրերը:	1	Բանավոր հարցում և թեստային աշխ.	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 6
6	Ուտիք, Արցախ, Սյունիք, Փայտակարան	Ուտիք, Արցախ և Սյունիք նահանգների ընդհանուր ֆիզիկա-աշխարհագրական նկարագիրը, վարչական սահմանները, գավառական բաժանման համակարգը, գլխավոր ճանապարհները, խոշոր քաղաքներն ու բերդերը: Նահանգների նախարարական կազմը 4-11դ.դ., նրանց պատմամշակութային նշանավոր	1	Բանավոր հարցում և թեստային աշխ.	ՊԳ. 1, 18, 19, 25, 26, 28, ԼԳ. 7

		վայրերը:			
7			6		

14.2. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը[11]	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն[12]
1.	Բարձր Հայք	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
2.	Ծովք	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
3.	Աղձնիք	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
4.	Տուրուբերան	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
5.	Վասպուրական	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
6.	Մոկք	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2

[11] Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը ռեֆերատ

[12] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլ ռեֆերատ ն

7.	Կորդուք	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
8.	Պարսկահայք	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
9.	Այրարատ	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
10.	Տայք	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
11.	Գուգարք	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
12.	Ուտիք	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
13.	Արցախ	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
14.	Սյունիք	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	Ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2
15.	Փայտակարան	Գավառական կազմ, բնակչություն, ճանապարհներ	ռեֆերատ	Կիսամյակի վերջ	գրավոր	ՊԳ 1, 18, 19, ԼԳ 2

15. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում[13]

[13] Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Ինտերակտ. Գրատ.
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Սարքեր, սարքավորումներ	
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

16. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառկման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի[14]:

16.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

16.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:[15]

---

[14]«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

[15] Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

16.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Հայկական լեռնաշխարհի բնակլիմայական պայմանները, լեռնագրությունը և ջրագրությունը
2. Պատմական Հայաստանի վարչաքաղաքական պատկերը հնագույն ժամանակներից մինչև Ք. ա. 4-րդ դար,
3. Մեծ Հայք, Ծոփք, Փոքր Հայք և Կոմմագենե: Սահմանները, վարչա-քաղաքական համակարգը Ք. ա. 3-1-ին դ.դ.: Մեծ Հայքի վարչա-քաղաքական կառուցվածքը 1-4-րդ դ.դ.,
4. Այրարատ,
5. Բարձր Հայք, Տուրուբերան,
6. Ծոփք, Աղձնիք, Մոկք, Կորդուք
7. Վասպուրական, Պարսկահայք
8. Տայք, Գուգարք
9. Ուտիք, Արցախ, Սյունիք, Փայտակարան
10. Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը 428 թ. մինչև 591 թ.
11. Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը 7-րդ դ.,
12. Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը արաբական տիրապետության շրջանում,
13. Բագրատունյաց Հայաստանի սահմանները, բնակչությունը, վարչական բաժանման համակարգը,
14. Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը սելջուկյան և մոնղոլական տիրապետության ժամանակաշրջանում՝ 12-14-րդ դդ.,
15. Կիլիկիայի հայկական պետականության տարածքը, կառավարման համակարգը, վարչական բաժանումը, բնակչությունը,
16. Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը թուրքմենական տիրապետության դարաշրջանում,
17. Հայաստանի վարչաքաղաքական կացությունը թուրք-պարսկական պատերազմների դարաշրջանում

a. Գնահատման չափանիշները[16].

- Տեսական գիտելիքները……:
- Սեմինար պարապմունքները……:
- Ինքնուրույն աշխատանքը….:

[16] Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն՝ **011401.00.6 Մասնագիտական մանկավարժություն / Պատմություն**

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ **_011401.18.6 Պատմություն**

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ _բակալավր_____

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2023

Հեռակա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	**Պ/բ-009- Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն**			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	1-ին տարի, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	16	Դասախոսություն	10
			Սեմինար	6
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	104		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Դասընթացի նպատակն է սովորողի մոտ ձևավորել տեսական պատկերացումներ Պատմական Հայաստանի աշխարհագրական սահմանների, ռելիեֆի, բնակլիմայական պայմանների, պատմական տարբեր ժամանակներում նրա տարածքում ձևավորված վարչաքաղաքական միավորների, նրանց ներքին վարչական բաժանման, կառավարման համակարգերի, ռազմական կազմակերպության, բնակչության, հաղորդակցության ուղիների մասին: Դասընթացի նպատակներից է նաև ուսանողի մոտ ձևավորել հստակ պատկերացումներ պատմական ժամանակի մեջ վերոնշյալ իրողությունների ձևափոխությունների պատճառների և հետևանքների վերաբերյալ:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը. *Գիտելիք* ● Ունենա հիմնարար մասնագիտական գիտելիքներ Հայաստանի պատմական աշխարհագրությունից և կարողանա դրանք կիրառել գործնականում, ● Պատկերացնի Պատմական Հայաստանի վարչաքաղաքական պատմության ընթացքը, նրա փուլերը, նրա վարչաքաղաքական վերաձևությունների բնույթը: *Հմտություն* ● Կարողանա կոնկրետ տեսական գիտելիքները կիրառել պատմական իրողությունները հասկանալու համար, ● Կարողանա Հայաստանի վարչաքաղաքական վերափոխությունների կոնկրետ փաստերն ու երևույթները բացահայտել և մեկնաբանել ընդհանուր տեսությունների, գաղափարների տեսանկյունից ● Կարողանա գիտելիքները կիրառել հայոց և			

	համաշխարհային պատմության քաղաքական զարգացումները հասկանալու համար *Կարողունակություն* ● Գնահատել Պատմական Հայաստանի վարչաքաղաքական ձևափոխությունների ընթացքը և դրանից բխող հետևություններն օգտագործել կրթադաստիրակչական գործընթացում, ● Բացահայտել պատմական տարբեր դարաշրջաններում գոյություն ունեցած հայկական պետականությունների վարչա-քաղաքական համակարգերի միջև գոյություն ունեցած ընդհանրությունները, նմանություններն ու տարբերությունները, ● ճիշտ ընկալել պատմական կոնկրետ ժամանակի և պատմաքաղաքական իրողությունների ազդեցությունները դրանց ինքնատիպությունների ձևավորման գործում: ● Վերլուծել Պատմական Հայաստանի վարչաքաղաքական պատմության օրինաչափությունները:
Դասընթացի բովանդակությունը	1. Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն առարկան, նրա ուսումնասիրության օբյեկտը, հետազոտության մեթոդաբանությունն ու նպատակները: 2. Պատմական Հայաստանի աշխարհագրական սահմանները, ռելիեֆը, բնակլիմայական պայմանները: 3. Ք. ա. 3-2-րդ հազարամյակներում Հայկական լեռնաշխարհում ձևավորված պետական կազմավորումների տարածքը, կառավարման համակարգը, վարչական բաժանման առանձնահատկությունները: 4. Ուրարտուի վարչաքաղաքական նկարագիրը: 5. Հայկազունիների պետականության տարածական նկարագիրը, կառավարման համակարգը: 6. Հայաստանն իբրև Աքեմենյան տերության 13-րդ սատրապություն. սահմանները, կառավարման համակարգը, բնակչությունը: 7. Մեծ և Փոքր Հայքերը Ք.ա. 4-2-րդ դդ.. սահմանները, կառավարման համակարերը, ռազմական կազմակերպությունը, քաղաքային կենտրոնները, ճանապարհները: 8. Արտաշեսյան Մեծ Հայքը. Սահմանները, վարչա-քաղաքական համակարգի փոփոխությունները: Արքայական իշխանությունը: Մեծ Հայքի վերաճումը աշխարհակալության և կառավարման համակարգի փոփոխությունը: 9. Փոքր Հայքի վարչաքաղաքական դրությունը Ք.ա. 2-Ք.հ. 1 դդ: 10. Մեծ Հայքի վարչաքաղաքական բաժանման համակարգը 1-3-րդ դդ: 11. Տրդատ 3-րդի վարչական վերափոխությունները և Մեծ Հայքի 4-5-րդ դդ վարչաքաղաքական բաժանման նոր համակարգը:

	12. Մեծ Հայքի արևմտյան հատվածի վարչաքաղաքական դրությունը 387-591 թթ: 13. Մեծ Հայքի արևելյան մասին վարչաքաղաքական դրությունը 428 թ. մինչև 7-9-րդ դդ.: 14. Հայաստանի վարչաքաղաքական կառավարման համակարգը, սահմանները, բնակչությունը Իշխանապետության և արաբական տիրապետության դարաշրջանում: 15. Բագրատունյաց Հայաստանի վարչական սահմանները, կառավարման համակարգը, բնակչությունը, թեմական համակարգը, ռազմական կազմակերպությունը: 16. Հայաստանի վարչաքաղաքական դրությունը սելջուկների տիրապետության օրոք: 17. Զաքարյանների իշխանապետության սահմաններն ու վարչաքաղաքական նկարագիրը: 18. Հայաստանի վարչաքաղաքական դրությունը մոնղոլական տիրապետության օրոք: 19. Կիլիկիայի հայկական պետականության վարչաքաղաքական նկարագիրը: 20. Հայաստանը թուրքմենական ցեղերի տիրապետության շրջանում: 21. Հայաստանի թուրք-պարսկական բաժանումները 16-17-րդ դդ.:
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	**16.4. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝** ▪ գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր, ▪ ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր, ▪ դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը 40 միավոր, ▪ ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի

	արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:
Գրականություն	*Պարտադիր* 1. Կրկյաշարյան Ս., Հին Հայաստանի պետական կառուցվածքը (Մ.թ.ա. VI- Մ.թ. IV դդ.), Երևան, 2005: 2. Երեմյան Ս., Հայաստանն ըստ ,,Աշխարհացոյց,,-ի, Երևան, 1963 3. Մովսիսյան Ա., Հայաստանը Քրիստոսից առաջ երրորդ հազարամյակում, Երևան, 2005: 4. Քոսյան Ա., Ղազարյան Ռ., Խանզադյան Մ., Մարտիրոսյան Ս., Մ.թ.ա. 15-րդ դ. խեթական աղբյուրները Հայկական լեռնաշխարհի մասին, Երևան, 2018: 5. Քոսյան Ա., Տուն Թորգոմայ, Երևան, 1998: 6. Քոսյան Ա., Հայկական լեռնաշխարհի տեղանունները, Երևան, 2004: 7. Ղազարյան Ռ., Հայասա. Քաղաքական և մշակութային պատմությունը, Երևան, 2009: 8. Խորիկյան Հ., Հայաստանը և Այսրկովկասը Աքեմենյան Պարսկաստանի վարչական բաժանումներում (պատմաաշխարհագրական ուսումնասիրություն), Երևան, 2014: 9. Խորիկյան Հ., Աքեմենյան Պարսկաստանի վարչական բաժանումը, Երևան, 2021 10. Հակոբյան Թ., Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն, Երևան, 1976: 11. Հարությունյան Բ. Մեծ Հայքի վարչա-քաղաքական բաժանման համակարգը ըստ ,,Աշխարհացոյց,,-ի: Երևան, 2001: 12. Հարությունյան Բ., Հայոց Արևելից կողմերի և Աղվանքի պատմության և պատմական աշխարհագրության հարցեր, Երևան, 2016: 13. Վարդանյան Վ., Վասպուրականի Արշրունյաց թագավորություն, Երևան, 1969: 14. Մաթևոսյան Ռ., Բագրատունյաց Հայաստանի պետական կառուցվածքն ու վարչական կարգը, Երևան, 1990: 15. Մաթևոսյան Ռ., Տաշիր Ձորագետ, Երևան, 1982: 16. Գրեկյան Ե., Բիայնիլի-Ուրարտու պետություն և հասարակություն,Երևան, 2016 17. Ցականյան Ռ.. Էթնոքաղաքական տեղաշարժերը Մերձավոր Արեւելքում և Հայկական լեռնաշխարհում մ.թ.ա. VII-VI դդ., Երևան, 2018: 18. Կիրակոսյան Գ., Հայաստանը Լանկ-Թեմուրի և թուրքմենական ցեղերի արշավանքներ շրջանում, Երևան, 1997: 19. Բոզոյան Ա., Բյուզանդիայի արևելյան քաղաքականությունը և Կիլիկյան Հայաստանը, Երևան, 1988: *Լրացուցիչ* 20. Յակոբեան Ա., Արքայատոհմերն ու իշխանատոհմերը Բուն Աղվանքում եւ Հայոց Արևելից

	կողմանքում անտիկից մինչև ԺԳ դար, Երևան, 2020: 21. Հայ ժողովրդի պատմություն, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ, հ. 1-4: 22. Հարությունյան Բ., Արծրունյաց իշխանական ընտանիքը Հայոց պատմության մեջ, Երևան, 2016: